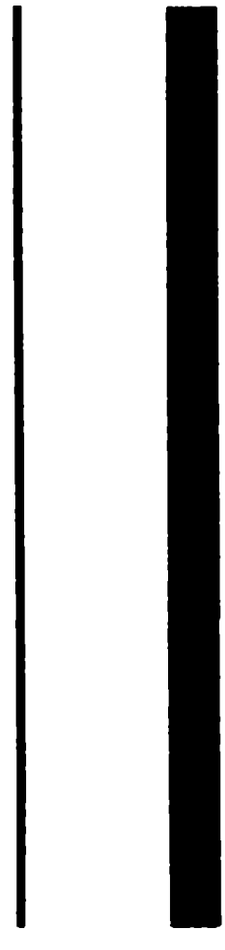
NINA SVOBODOVÁ

Plamen milosrdenství

Hra o blahoslavené Zdislavě z Berku

1937

Vydala Jednota Československého Orla v Plzni I.

NINA SVOBODOVÁ:

Plamen milosrdenství

(Tři obrazy o blahoslavené Zdislavě z Berku.)

Úvod napsal

P. dr. Jeronym M. Jurák O. P.

Plzeň 1937.

Zvláštní otisk z časopisu Růže dominikánská 1937.
Vydala Jednota Československého Orla v Plzni I.

Své matce

– dominikánské terciářce –

sestře Dolorose

autorka.

Úvod.

Napsati dobré drama je umění. Napsati dobrou náboženskou hru jest uměním ještě větším.

Nina Svobodová dovede obojí. A můžeme říci, že je to právě její dramatická tvorba, která jí zajišťuje význačné místo mezi českými katolickými literáty. Její dramatické práce vynikají nejen dokonalou formou, zeyerovsky ušlechtilou, nýbrž jsou prodchnuty též živou vírou. Dovede uchvacovat více krásou slova a rozmachem myšlenky do záře nadpřirozena, než rušností děje. Ale ani děj nepostrádá živosti a působivosti.

Zvláštního zdůraznění zasluhuje také to, že Nina Svobodová jediná splácí dluh českých spisovatelů vůči velikým a svatým českým ženám, když pro svá dramata volí náměty z jejich života. Od počátku křesťanství měly ženy velký podíl v šíření království Božího na zemi. Tak tomu bylo i u nás. Význam našich svatých českých žen nebyl dosud náležitě pochopen. Nina Svobodová ve svých dramatech odhaluje jejich duchovní velikost a s jedinečnou jemností se vžívá do jejich duchovního vývoje. Její hry ze života bl. Anežky, bl. Zdislavy, kněžny Doubravky a královny Dagmary nejsou suchým opakováním historie, nýbrž apotheosou některé význačné ctnosti, která charakterisovala jejich život.

„Plamen milosrdenství" jest apotheosou milosrdné lásky blahoslavené Zdislavy Berkovny.

Bl. Zdislava se narodila asi roku 1208. Otcem jejím byl rytíř Přibyslav z Křižanova na Moravě; matkou ušlechtilá paní Sibyla, dvorní dáma české královny Kunhuty. Dějepisná věda nechala v podrobnostech života bl. Zdislavy některé pochybnosti o letopočtech a jménech, ale zjistila právě to, na čem nám záleží: křesťanskou velikost jejího lidsky všedního života. Jemná Zdislavina duše velmi brzy projevila smysl pro pravou cenu života. Ani dětského potěšení nenalézala v pozemskosti. Ve snaze zajistiti si co nejvíce nadzemských hodnot, utekla v sedmém roce do tajemných hlubin blízkých pohraničních hvozdů, kde chtěla žíti jako poustevnice. Jen zásah rodičů jí v tom zabránil.

Ve svém sedmnáctém roce z vůle otcovy se provdala za urozeného pána na hradě Lemberku v Čechách, Havla Markvartice, královského rádce a velitele pohraniční stráže. Nové prostředí nezměnilo způsob jejího života. Jako na Křižanově, byla i na Lemberku matkou chudých a nemocných. — „Zdislava si svrchovaně ošklivila pýchu a zbytečnost oděvu a jakékoli světské nádhery. Jednoduchý a nenápadný šat jediné měla ráda, jediné o to pečujíc, jak by se líbila Bohu, nikoli světu," praví starý životopisec. Jen k vůli svému choti oblékala někdy nádhernější roucha, ale tehdy tím více vynikala její hluboká pokora a chudoba ducha.

Pan Havel z Lemberka byl urozený a bohatý, byl rádcem královským, ale byl též vojákem své doby, a to tělem i duší. Ne nadarmo

staří životopisci praví, že byl hrdý, tvrdý, zvyklý přemáhati druhé, ne však sebe. Ale Zdislava nebyla nešťastná. Manželu vycházela vstříc s jemnou rovnováhou duše a byla andělem lásky svému muži i svým dětem, Havlovi a Marketě, jež jí však v mladém věku zemřely.

Když první slovanští duchovní synové sv. Dominika nastoupili svou apoštolskou cestu ke Slovanům, dychtivě se přidala Zdislava k jejich apoštolátu. Snad se s nimi setkala již ve svém mládí, když roku 1220 — 1221 procházeli Moravou a sv. Hyacint a bl. Česlav se svými druhy byli hosty jejího otce na Křižanově. Jako paní na Lemberku se postarala, aby v Jablonném vznikl dominikánský klášter. Pomáhala k tomu nejen penězi, nýbrž i vlastnoruční prací, vykonávajíc nádenické práce — často i v noci — na novostavbě. Byla snad vůbec první slovanskou členkou Třetího řádu sv. Dominika. Přijala roucho řádu, aby tak ještě více byla účastna jeho apoštolátu. V Jablonném zřídila hospic, nemocnici a útulnu, již svěřila vedení členů Třetího řádu dominikánského asi r. 1236. — Chudé přijímala i do svých komnat a tam jim dopřávala odpočinku. Bůh ji ještě za života oslavil zázraky, jimiž byl její manžel pohnut, aby v jejím díle pokračoval.

Zemřela začátkem ledna roku 1252. Ale nezemřela v duších lidu. Byla od počátku uctívána jako světice. Roku 1907 byla prohlášena za blahoslavenou.

Dnes je charitativní činnost součástkou Katolické akce. Tak chápala i bl. Zdislava své milosrdenství: z lásky k Bohu a pro dobro duší se skláněla k potřebám a bolestem těla. Proto jest hra „Plamen milosrdenství" velmi časovou. Ukazuje duchovní základnu charitativní práce v Katolické akci, neboť jedině ta dochází odměny od Boha, Otce milosrdenství.

Toto drama bylo jako premiéra sehráno Jednotou Čsl. Orla v Plzni I. dne 10. května 1936. — Nina Svobodová se vzácnou ochotou a jedinečným pochopením pro potřeby plzeňského Orla věnovala hru i s autorským provozovacím právem Jednotě Čsl. Orla v Plzni I., která toto právo vlastní od 1. ledna 1937 na 5 let. — Jednota Čsl. Orla v Plzni I. děkuje spisovatelce vřelým: „Zaplať Pán Bůh!"

Doufáme, že „Plamen milosrdenství" bude všude s takovým nadšením přijat jako v Plzni a v Praze, a také že orelské a vůbec katolické dramatické kroužky této hře věnují takové pochopení, kterého svým významem zasluhuje, a co nejdříve ji na svých jevištích provedou.

V Praze 7. března 1937.

P. dr. Jeronym M. Jurák O. P.,
redaktor časopisu Růže dominikánská,
býv. vzdělavatel Jednoty Čsl. Orla v Plzni I.

Nina Svobodová:

Plamen milosrdenství

(Tři obrazy o blahoslavené Zdislavě z Berku.)

OSOBY:

Sibyla z Berku.
Zdislava, }
Alžběta, } její dcery.
Královna Kunhuta Štaufská, manželka Václava I.
Marketa, její dvorní dáma.
Milena, Zdislavina společnice.
Havel z Jablonného.
Poutník.
Páže, dívky, dvorní dámy.

I. obraz v zahradě sídla pánů z Berků. II. a III. obraz na hradě Lemberku. Děje se v letech 1226—1236.

I. OBRAZ.

V zahradě rodového sídla pánů z Berku.

Alžběta (čte z pergamenu): Dáváš křídla mé samotě! Světla mých nocí září z Tvých stop! (Přestane číst a přechází scénou.) Nerozumím tomu, naprosto nerozumím.

Milena (vejde): Alžběto!

Alžběta (si jí nevšímá): Křídla samoty! Nelze tomu rozuměti — ne!

Milena: Čemu, Alžběto?

Alžběta: Ani těm slovům, ani Zdislavě, která je psala. Tápu jako slepý v lese. A přece bych tolik chtěla rozuměti.

Milena: Alžběto, hleď, Zdislava!

Alžběta (ji přeruší): Křídla samoty... Ano, její samota má křídla. Dovede na nich unikati do dálek.

Milena: Do jasné modři nebeských výšek.

Alžběta: Třeba i do temnot noci.

Milena: Alžběto, pohled tvých očí až bolí. Tvá slova jsou jak trpké ovoce smutného hlohu. Proč? Řekni!

Alžběta: Protože ji mám ráda.

Milena: Má milá!

Alžběta: Mileno, Zdislava jest z nás nejstarší. Svítila nám od dětství svýma sladkýma očima jak stříbrný plamen. Její mírná něžnost nás volala jak nejkrásnější píseň. Nikdy však ji nebylo možno dostihnouti.

Milena: Proč, Alžběto?

Alžběta: Zdislava jest jak bílé světlo. Svítí nám, vede nás — a náhle mizí, aniž bychom tušili, jak a kam. Jest sama uprostřed nás všech.

Milena: Její samota má svá křídla, své barevné ohně.

Alžběta: A pro nás bolesti... Mileno, chtěla bych vědět, kam dnes odešla Zdislava.

Milena: Víš přece, Alžběto!

Alžběta: Do podhradí?

Milena: Ke svým chudým, ke svým nemocným.

Alžběta: Denně je u nich. Denně plane jitro nad její hlavou, když vychází z hradní brány a její kroky jsou lehčí než let ptáka. Není možno jí postačiti. Nese plnou náruč chleba.

Milena: A srdce plné lásky.

Alžběta: Lásky. — Co je její láska? Našim radostem uniká.

Sibyla (vejde): Ano, uniká. — Po celém hradě hledám svou nejstarší dceru. Jsem již unavena tou marnou námahou. Chtěla bych věděti, kde jen Zdislava může být.

Milena: Šla do podhradí, paní Sibylo!

Alžběta: Ke svým chudým.

Sibyla: Opět? Neznají snad chudí cesty do našeho hradu, že je Zdislava musí sama vyhledávat? Či snad se domnívají, že v sídle Přibyslava z Berku není chleba pro hladové?

Alžběta: Z celého okolí k nám přicházejí chudí pro almužnu.

Milena: Jsou však i takoví chudí, kteří nemohou přijít až do hradu, paní. Jsou to ti, jimž je každý krok křížovou cestou bolesti.

Sibyla: O kom to mluvíš, Mileno?

Milena: O Zdislaviných nemocných.

Sibyla: Zdislava šla tedy k nemocným?

Milena: Ano.

Alžběta: Denně je navštěvuje.

Sibyla: Proto tedy uniká tak tajně z hradu. Sestupuje do chatrčí. —

Alžběta: Do temna bídy.

Sibyla: Dotýkat se ran, cítiti ve svých rukou plameny cizí horečky.

Milena: Sestupuje do hloubek svatého milosrdenství.

Sibyla: Ano, sestupuje — a sama. Proč ty nejsi se Zdislavou, Mileno? Zanechala jsi ji u chudých a nemocných a odešlas bez starosti do klidu a bezpečí.

Milena (prosebně): Paní Sibylo!

Sibyla: Špatně plníš své povinnosti. Tvá paní slouží a ty odpočíváš.

Milena: Paní...

Sibyla: Nehledej zbytečných omluv! Raději jdi hned do podhradí a přiveď Zdislavu.

Milena (se ukloní a bázlivě odchází — Alžběta jí plaše pokyne).

Sibyla: A ty, Alžběto, pojď se mnou! Za chvíli snad již bude v hradě plno hostí...

Alžběta: Přijede k nám někdo?

Sibyla: Myslím, že Havel z Jablonného a Smil ze Žitavy nejsou od našeho hradu ani tak daleko jako právě Zdislava.

Alžběta (radostně): Havel z Jablonného, Smil ze Žitavy budou našimi hosty!

Sibyla (tázavě a zároveň vlídně): Alžběto — — —

Alžběta: Raduji se z toho — upřímně se raduji. Budou slavnosti a hry. Budeme házet rytířům růže, budeme naslouchat zpěvům, budeme tančit... Těším se — na všechno se těším.

Sibyla: Celý život je ti slavností. Jak ohnivý pták jsi, Alžběto! Přála bych si, aby jiskry tvých ohňů zažehly i Zdislavu.

Alžběta: I ona je pták z ohně. Její oheň je světlý a křišťálově čistý.

Sibyla: Od rytířských básníků se učíš vybírat slova?

Alžběta: Ne, paní máti. Ze svého vlastního srdce. A právě proto vím, že Zdislavin plamen nikdy neuhasne.

Sibyla: Dítě, místo s loutkami, hraješ si se slovy. Je to hezké, ale věř, teď ti nemám kdy naslouchati. Musíme do hradu.

Alžběta: Jdu s tebou, paní máti!

Páže: Paní Sibylo, paní Sibylo!

Sibyla (poněkud netrpělivě): Co je?

Páže: Tvůj manžel, pan Přibyslav, mne posílá za tebou. — Právě k nám přijel posel z Pražského hradu.

Sibyla: Posel jeho milosti krále?

Páže: V královských barvách, se znakem princezny Kunhuty Štaufské.

Alžběta: Tedy posel Kunhutin?

Sibyla: Posel modrooké princezny, kterou jsem doprovázela do Čech, a bděla nad jejími dětskými kroky? Jdu hned do hradu. Ty, Alžběto, počkej na Zdislavu, pošlu pro vás! (Odchází.)

Alžběta: Posel v královských barvách? Jaké překvapení nám nese posel princezny Kunhuty? Bude to radost? Bude to bolest?

Milena (vchází unaveně a úzkostlivě): Alžběto, ano — je to bolest.

Alžběta: Mileno, ty se vracíš sama — bez Zdislavy?

Milena: Nemohla jsem ji nalézti. Odešla z podhradí, nikdo neví, kam.

Alžběta: Odešla?

Milena: Celé podhradí jsem prošla. Byla jsem u všech nemocných, u všech chudých.

Alžběta: A Zdislava?

Milena: Všude jsem poznala její stopy. Našla jsem chléb na stole chudých, našla jsem ovázané rány nemocných, našla jsem tiché úsměvy na rtech zarmoucených.

Alžběta: A jí jsi nenašla?

Milena (smutně, vyčerpaně): Ne.

Alžběta: Zdislava nám opět unikla. Rozevřela křídla a rozletěla se do dálek. Dnes se však o ni bojím.

Milena: Snad se něco přihodilo — snad — Bože!

Alžběta (rychle, rázně): Jdu zavolat čeleď. Vyšleme lidi do celého okolí. Pojď se mnou, Mileno, rychle, rychle!

Zdislava (vejde): Alžběto!

Alžběta: Zdislavo — jsi to opravdu ty? — Konečně přicházíš!

Zdislava: Čekala jsi na mne?

Alžběta: Zdislavo, myslím, že celý život nedělám nic jiného, než čekám na tebe. Žádné čekání na světě není lehké — očekávat tebe však přímo bolí.

Zdislava: Bolí? Proč, Alžběto?

Alžběta: Protože nám věčně unikáš! Marně tě dnes hledala Milena dole ve vsi. Zdislavo, na jaké cesty jsi nám odešla?

Zdislava: Chodím jen jedinou cestou. Denně ji nastupuji. A když se vracím, těším se již na jitro druhého dne, až po ní znovu půjdu.

Alžběta: To je tak krásná ta tvá cesta do podhradí?

Zdislava: Nejkrásnější na světě! Pojď se mnou někdy, Alžběto!

Alžběta: Já?

Zdislava: Snad to není ani cesta. Je to volání k slavnosti, je to světlo, je to plamen — — —

Milena: Slavnost, světlo — plamen — rozumím ti, Zdislavo — to je — — —

Alžběta: Milena ti snad rozumí — já ne. O jakém volání, o jakém světle mluvíš, Zdislavo?

Zdislava: Oči mých chudých jsou světla mé cesty, vztažení ruky mých nemocných mne vede na úsvitu mých jiter. Pojď se mnou, Alžběto!

Alžběta (dojatě): Kam mne povedeš, má tajemná sestro?

Zdislava: Na slavnost!

NÁRODNÍ KNIHOVNA ČESKÉ REPUBLIKY UKF 10

Alžběta: Kam?

Zdislava: Půjdeme do podhradí. Je tam tolik chudých, že denně od úsvitu do noci bych chtěla rozdávat. Jsou tam nemocní. Leží v jeskyních z horeček, drceni krvavými balvany svých ran. Jsou tam hladové děti, smutní starci s bezmocnýma rukama a slepé stařeny. Ti všichni čekají na naše kroky — ti nás volají.

Alžběta: Půjdeme k nim!

Milena: Ovážeme rány, rozdáme chléb všem chudým a úsměv všem smutným. Bude to slavnost.

Zdislava: Bude na ní Kristus naším hostem.

Alžběta: Denně je tvým hostem.

Milena: Denně sytíš, ovazuješ rány.

Zdislava (jí kyne, aby nemluvila): A pak, až všechno rozdáme, až všechny bolesti ošetříme, pak oplatíme boží návštěvu.

Alžběta (překvapeně): Co říkáš?

Zdislava: Za jeho ranami jsme šly — půjdeme i za jeho úsměvem. Vyjdeme z podhradí a půjdeme podél skal do lesů. Pod zelenými korunami stromů je malá jeskyně. Hedvábné větve modřínů se nad ní klenou a před jejím vchodem se tyčí kříž. Tam půjdeme na návštěvu k Bohu.

Alžběta: Zdislavo!

Zdislava: Ve svaté samotě poklekneme před křížem. Nebude nad námi než vysoké nebe, jediné světlo ze zlata a modři. Do jasu této krásy se vnoří naše duše. Poplujeme na vlnách božích úsměvů.

Alžběta: Zdislavo, na celý svět zapomínám, když mluvíš! Vezmi mne na své cesty!

Sibyla (za jejich řeči vejde a naslouchá).

Zdislava: Pojďme tedy!

Alžběta: Pojďme!

Sibyla: Kam jdete?

Milena (ulekaně): Paní — — —

Zdislava (klidně): Buď zdráva, paní máti!

Sibyla: Zase chceš odcházet, věčná poutnice? Celý den tě nevidíme a když chceme s tebou promluviti, nalézáme tě opět na cestě. Královský posel je v našem hradě. Havel z Jablonného se svým přítelem Smilem jsou našimi hosty — a ty utíkáš!

Zdislava: Nevím o tom, kdo přijel, paní máti!

Alžběta: Zapomněly jsme jí to říci.

Sibyla: I ty jsi zapomněla, Alžběto? Čím tě tak zaujala Zdislava, že zapomínáš na celý svět? Nemám však času hovořiti o vašich snech. Mám důležité zprávy a předešla jsem pana Havla, protože ti chci nejprve sama říci několik slov, Zdislavo!

Zdislava: Paní máti!

Alžběta: Havel z Jablonného — zprávy pro Zdislavu?

Milena: Co to bude — co jen bude?

Sibyla: Řeknu vše krátce... Budeme slaviti svatbu.

Alžběta (překvapeně): Svatbu?!

Sibyla: Pan Havel z Jablonného požádal o tebe, Zdislavo! Rádi jsme mu slíbili.

Zdislava: Vy jste slíbili — ty a pan otec — vy jste mohli slíbiti? Ach — Bože — Bože!

Sibyla: Za tři týdny bude slavná svatba. Již dnes začneme s přípravami, aby bylo vše v plném lesku, než se začnou sjížděti hosté. Celý kraj se bude s námi radovati.

Zdislava (odevzdaně, potlačujíc bolest): Celý kraj se bude radovati — beze mne se bude radovati.

Sibyla: Zdislavo — co to znamená?

Zdislava: Paní máti, myslila jsem na jiné radosti od chvíle, kdy jsem si začala uvědomovat svět kolem sebe. Jak obrovský les mně připadal!

Sibyla: Podivná myšlenka!

Zdislava: Tisíce cest má ten les a mnoho znavených poutníků v něm klesá vysílením. U cesty tohoto velikého lesa jsem chtěla sloužiti těm, kteří klesají. Nasytit je, ovázat jejich rány...

Milena: Ach, Bože, Bože — — —

Sibyla: Chudým a nemocným bys chtěla obětovat celý život? Snad sis dokonce vybrala nějakou řeholi — bez našeho vědomí?

Zdislava: Nemyslila jsem na klášter. Chtěla bych sloužiti bolestem světa!

Alžběta: Sloužiti!

Zdislava: Paní máti, nech mně mou radost... Nechci nic jiného, než bdít u cesty velikého lesa světa, a v lidských ranách líbat rány Boha Syna...

Sibyla (dojatě): Zdislavo — dítě!

Zdislava: Paní máti, ty svoluješ?

Sibyla: Zdislavo, ty nevíš!

Zdislava: Vždyť to není tak těžké, paní máti. Pan Havel pochopí, až mu řeknete o mém rozhodnutí a přijme nazpět slib, který jste mu dali. Dovolíš mně odejíti za mou radostí?

Alžběta: Je jak svatý plamen.

Milena: Co bude, co jen bude?

Sibyla: Tvé sepjaté ruce se dotýkají mého srdce. Chtěla bych tě vzíti za ně a dáti se vésti k tvé radosti. Je však něco silnějšího než naše přání! Zdislavo, slovo, jež jsme za tebe dali, je nezměnitelné!

Zdislava (bolestně, v úzkosti): Matko!

Sibyla: Královský posel přijel dnešního rána do našeho hradu. Přinesl mně list od té, jejímuž slavnému rodu věrně a radostně sloužili moji předkové. Víš, čí list vložil rychlý posel do mé ruky?

Zdislava: Je to snad list princezny Kunhuty?

Sibyla: Ano. Princezna Kunhuta Štaufská si vzpomněla na svou služebnici Sibylu. Pan Havel z Jablonného patří k válečné družině prince Václava a princezna Kunhuta sama vyslovuje přání, aby rod děčínského kastelána Markvarta se spojil s rodem Berků.

Milena: Královská vůle!

Sibyla: S listem, z něhož ke mně zněla Kunhutina vlídná slova, odevzdal posel dar. Svatební dar pro tebe, Zdislavo!

Alžběta: Královský dar k tvé svatbě, sestro!

Sibyla: Co tomu říkáš?

Zdislava (klidně): Nic.

Sibyla: Očekávala jsem od tebe jinou odpověď. Je v tobě taková lhostejnost — či je to vzdor? Tvé oči jsou ztraceny v dálkách. Nač myslíš?

Zdislava: Na rány Krista poutníka.

Sibyla: Zdislavo, tvůj vzdor...

Zdislava: Paní máti, ne, to není vzdor. Odevzdávám se vlnám, jichž síla nese můj život; to je vše.

Sibyla: To znamená?

Zdislava: Buď vůle tvá!

Milena (dojatě): Tvá vůle!

Sibyla: Ráda slyším tato slova, Zdislavo! (Obejme ji.) Odevzdávám je panu Havlovi jako bílou růži. Dík za ně ti přijde říci sám. (Odchází, po několika krocích se však obrátí k dívkám.) A ty, Alžběto a Mileno, pojďte se mnou! Již dnes začneme s přípravami na slavnost. (Odcházejí.)

Zdislava: Přípravy na slavnost. — Na moji slavnost... Něco jiného jsem viděla ve svých snech za jiter, kdy mou duši budilo volání dálek. V lese života jsem chtěla stát u cesty a sloužit. Bolesti světa — — — Tvá vůle buď pro bolesti světa i pro mé srdce, Pane!

Havel (vejde): Srdce! Mluvíš o něm, Zdislavo? Slyším skutečně stříbro tvého hlasu — nebo je to jen ozvěna mých vlastních myšlenek?

Zdislava (tiše, ostýchavě): Mluvila jsem.

Havel: O srdci?

Zdislava: Ano — o svém vlastním.

Havel: Tys o něm mluvila — a já jsem šel za písní tvého hlasu. Zdislavo, o čem jsi hovořila se svým srdcem?

Zdislava: Modlila jsem se za ně.

Havel: Má drahá! Dlouho jsem se těšil na tuto chvíli. Být s tebou znamená štěstí. Zdislavo, podej mně ruku. Chci na ni navléknout prsten — dar princezny Kunhuty pro tebe.

Zdislava: Královský prsten na moji ruku. — Je příliš krásný.

Havel: Je tak krásný, jak má být šperk pro tebe. (Zdislava mu podává ruku, náhle však se lehce zachvěje a snaží se přemoci bolest.)

Havel: Beru tvé ruce do svých. Tvé ruce... Zdislavo, co je ti? A co je toto zde? Krev na tvé dlani? Co se stalo? Kdo tě zranil, Zdislavo?

Zdislava: Nic se nestalo, pane Havle! Nikdo mne nezranil. Je to jen taková malá bolest. Myslím, že to byl okov od studně, nebo snad ohniště — nevím sama.

Havel: Okov od studně? Jak ty přicházíš k takové věci? (Prohlíží její ruce.) Zdislavo, tys byla v podhradí, v chatrčích? Sloužíš chudým a tvé ruce jsou zraněny?

Zdislava: Sloužím bolestem světa. Usmívám se na stopy, jež na mých rukou zanechala jejich královská barva.

Havel: Nechci, aby ses dotýkala bolestí. Přišel jsem pro tvou lásku a nedovolím, abys ji dělila.

Zdislava: Budeme ji dělit oba. Spolu půjdeme k těm, jichž hlad a bolesti nás volají.

Havel (prudce): Ne! Příliš tě mám rád. Tvé oči žily v mé duši dříve, než jsem tě poznal. Tvé rty jsou nejkrásnější růže světa. Nedovolím, aby se tvé ruce dotýkaly jakékoliv bídy. Tvé ruce (bere ji za ruku — užasle), Zdislavo, pro Boha — co je to?

Zdislava: Co je ti, Havle?

Havel: Rána na tvé dlani ... Vidím světlo ... Tvá rána září ... Bože, to je ...

Zdislava (prostě, dětsky): Maličká sestra velikých bolestí světa rozkvetla v mé dlani. (S jemnou vážností.) Je to světlo, jímž Pán volá na cestu.

Havel: Pán volá! — — Tebe volá. — — — (Po chvíli váhání a zápasu.) Jdi cestami jeho světla!

Zdislava (měkce s hlubokou odevzdaností velkého citu): Ano — půjdu s tebou!

Opona.

II. OBRAZ.

Síň hradu Lemberka, sídla Havla a Zdislavy.

Sibyla (sedí v lenošce, Milena s ní hovoří).

Milena: Opět jsi u nás, paní Sibylo! Hrad Lemberk přece přitáhl tvé srdce, žes k nám vážila cestu z moravských lesů?

Sibyla: Mé srdce je rozděleno mezi mé děti jak chléb, který lámeme v poledne u stolu. Denně jsem myšlenkami u všech svých dětí. Jsem s Alžbětou v hradě Smila ze Žitavy, s Eufemií na Obřanech — a jsem šťastná, že se krovy Lemberka klenou nad mou hlavou.

Milena: Těšila jsi se k nám, paní Sibylo?

Sibyla: Mileno, každý krok, který mne sem přibližoval, byl slavnostní poutí. (S radostným důrazem.) Královský prapor vlaje nad Lemberkem.

Milena: Snad již dnes bude královna Kunhuta naším hostem.

Sibyla: Tisíc mil bych putovala, abych opět spatřila tvář Kunhuty Štaufské. Ale, Mileno, kde je moje dcera Zdislava? Neviděla jsem ji od chvíle, kdy jsme se políbily na uvítanou.

Milena: Máme dnes v hradě mnoho práce, paní.

Sibyla: Vím — a právě proto bych si přála mluvit se Zdislavou. Obávám se, že přípravy k uvítání královského hosta nebudou takové, jak by měly být.

Milena: Paní Sibylo, neměj obav! Paní Zdislava je znamenitá hostitelka.

Sibyla: Ano je — ale komu? Je velký rozdíl v tom, přijmout návště-

vu dámy z královské krve nebo hostit davy potulných poutníků či dokonce neznámých žebráků.

Milena: Paní Sibylo — tomu přece není tak.

Sibyla: Není? Změnila se snad Zdislava od té doby, co opustila otcovský hrad?

Milena: Ne — nezměnila se — díky Bohu!

Sibyla: Tedy?

Milena: Denně rozdává chléb a srdce tak, jak činila již na Stříženově. Byla-li však dívka světlem, stala se žena plamenem.

Sibyla (shovívavě): Ale, Mileno!

Milena: Každým dnem víc a víc hoří její láska. Ke všem, kdo strádají. Paní Sibylo, zdejší kraj je divoký a jeho stezky jsou temné.

Sibyla: Co tím chceš říci?

Milena: Dobrého ohně bylo třeba kraji a všemu, co v něm žije. Bůh nám jej dal, září nám, sytí nás, hřeje naše bolesti.

Sibyla: Dobrý plamen . . .

Milena: Zdislavino milosrdenství. Paní Sibylo, ne, nehleď na mne očima, které kárají moje nadšení! Zdislava je nám všem božím plamenem. Bez ní by hynuli poutníci vysílením uprostřed cesty. Bojuje s bídou, nemocemi, se smrtí. Bdí za nás, když my usínáme.

Sibyla: A její manžel? Co tomu říká Havel z Lemberka? Nebrání jí?

Milena: Pan Havel je rytíř. I on rozdává a dovede štědře dávati. Jsou však někdy věci, jimž nerozumí a které jsou příliš těžké pro něho. Proto bývá někdy stín na Lemberku.

Sibyla: Stín. — Stín pro Zdislaviny skutky. Ne, to nesmí být! Nesmí . . .

Milena: Paní!

Sibyla: Stíny — noční bdění na modlitbách v prostoru, proti němuž je klášterní cela pravou síní — posty — rány na rukou — — —

Milena: Ty víš?

Sibyla: Postarám se o to, aby z Lemberka zmizely stíny tvého nadlidského milosrdenství, Zdislavo!

Milena: Paní — co chceš učiniti?

Sibyla: To přenech mně! Jdi a vyhledej Zdislavu. Promluvím s ní.

Milena: Paní Sibylo, nebylo by lépe, abys odložila svou rozmluvu? Paní Zdislava má příliš mnoho práce a starostí a — —

Sibyla (prudce ji přeruší): Ne, jdi za ní! Chci ještě teď mluviti se Zdislavou.

Milena: (obrátí se k východu, po několika krocích se však zarazí — ve slavnostním šatě přichází vážná a krásná **Zdislava.**)

Zdislava: Volalas mne, paní máti?

Sibyla: Ty o tom víš?

Zdislava: Zaslechla jsem jako z dálek tvůj hlas. Znělo v něm mé jméno. Vstala jsem proto a jdu k tobě!

Sibyla: To je divné. — Nechápu dobře. — Je mně však právě vhod, že přicházíš! Chci s tebou mluviti, Zdislavo!

Zdislava: Těším se na tvá slova, paní máti!

Sibyla: Zdislavo, víš, co pro mne znamená dnešní den, čím je mně

návštěva královny Kunhuty Štaufské na hradě mé dcery. Velikou slavností mého života by byla tato chvíle, kdybych neviděla stíny, které rozséváš kolem sebe svým podivným milosrdenstvím.

Zdislava: Paní máti, milosrdenství je světlo, jehož stíny mají barvu růží! Takový stín nikoho nebolí.

Sibyla: V barvě růží je skryta krev a stíny tvého milosrdenství se jí podobají. Zdislavo, vím o tvém bdění, vím o tvých tajných cestách do podhradí. Nocí se brodíš a tvé kroky jsou tajné jako kroky hříchu.

Milena (prosebně): Paní Sibylo — pro Boha!

Sibyla: Žebráci s rozedranými ranami se procházejí po nádvoří tvého hradu, skuhrají nesrozumitelné modlitby. Chceš snad proměnit Lemberk v jejich sídlo? V dům bídy?

Zdislava: Ne. Jiný plán mám, paní máti!

Sibyla: Snad ještě něco horšího?

Milena: Tak tvrdě mluvíš, paní Sibylo!

Zdislava: Paní máti, to, nač myslím, je krásné jak křišťálový potok, jak ovoce sladké zráním, jak růženec bílého otce Dominika.

Sibyla: To je — — —

Havel (za scénou přeruší odpověď, již se chystala dát Zdislava): Zdislavo, Zdislavo!

Milena: Pan Havel přichází.

Sibyla: Jeho hlas zní tak vesele, slavnostně.

Zdislava (tiše s hloubkou lásky a pokory): Zní mně vždycky jak zvon, na věky spjatý s mým srdcem.

Havel (vchází): Zde jsi, Zdislavo . . ? A paní máti s tebou. (K Sibyle): Přijmi mou oddanou službu, paní Sibylo!

Sibyla: Dík, pane Havle! . . . Všechny služby patří však dnes někomu jinému a my se z toho těšíme. Dnešek je tak slavný.

Havel: Ano, královský prapor vlaje nad Lemberkem.

Zdislava: A vše je krásné v jeho barvách.

Havel: Vše. Den, hrad vyzdobený k slavnosti a ty — ty, Zdislavo.

Zdislava (plaše): Havle!

Havel: Jak ti sluší slavnostní šat a šperky.

Zdislava (omluvně): Na počest královny jsem je oblékla.

Havel: Vidím tě rád v lesku klenotů. Jejich kameny září téměř tak jako tvé oči.

Zdislava: I tvé zraky září.

Havel: Tak ne, má milá! Ty máš v hloubce zřítelnic démantový oheň. Zdislavo, mám takovou radost ze všeho dnes. A chtěl bych, abys ji měla i ty!

Sibyla: Královna Kunhuta vstoupí dnes do bran Lemberka . . . Kdo z nás by se neradoval?

Havel: Zdislavo, ty mně neodpovídáš?

Zdislava: Havle, víš, co je má největší radost!

Havel: I dnes na to myslíš?

Zdislava: Bohužel, pouze myslím. Není v mé moci nic jiného. Zdi mého domu milosrdenství se tyčí jen v mých myšlenkách.

Sibyla: Dům milosrdenství . . . O jakém domě milosrdenství mluvíš?

Zdislava: Je to dům, který je snem mé duše. Dům pro všechny, kteří unaveně klesají v lese života. Dům pro moje ubohé poutníky, pro chudé, nemocné. Dům, v němž by dobrý lék uzdravoval těla a svaté slovo duše.

Havel: Zdislavo, tuto radost ti nemohu přinést.

Zdislava (smutně): Havle, je to jediné. —

Havel (ji přerušil): Ne, drahá! Nemocnici nezbuduješ. Mám tě příliš rád, než abych ti dovolil být ve věčném styku s bídou a bolestmi.

Zdislava: Prosím tě však.

Havel (rázně): Ne!

Sibyla: Správně, pane Havle! Tvá vůle je moudrá, právě tak jako je slepé milosrdenství mé dcery.

Zdislava: Paní máti, — a přece vím, že jednou i můj dům milosrdenství vyroste v jasu božího slunce.

Sibyla: Co chceš udělat?

Zdislava: Já sama nic. Co však bude, to učiní sám On.

Havel: Kdo?

Zdislava: Otec milosrdenství . . . .(Za scénou se ozve královská fanfára.)

Sibyla (radostně): Zvuk rohů královské družiny! Královna Kunhuta se blíží k Lemberku!

Havel: Se svou družinou jí jedu naproti. Píseň našich rohů pozdraví do všech světových stran příchod královny Kunhuty!

Zdislava: Jdu na nádvoří očekávat.

Havel: Ne, Zdislavo, zůstaň zde v slavnostní síni! Paní Sibyla pozdraví královnu na nádvoří.

Sibyla: Ano — již jdu. U brány Lemberka budu očekávat příchod Kunhuty Štaufské.

Havel: Dobře, paní máti. (K Zdislavě): S Bohem milá! (Odchází, Sibyla s ním.)

Zdislava: S Bohem!

Milena: Jaká radost ovládla dnes paní Sibylu!

Zdislava: Má matka uvidí opět po letech princeznu Kunhutu. Je šťastna.

Milena: Taková oddanost!

Zdislava: Má matka je z rodu Wittelsbachů. Je to rod nejvěrnějších rytířů, kteří sloužili císařům a králům. Má matka vezla do Čech malou princeznu Kunhutu. Byla stále s ní. — — Nediv se, že dnešek znamená pro mou matku radost, jakých je ve světě málo.

Milena: Paní Sibyla je naplněna radostí — ale ty!

Zdislava: Mileno, královna Kunhuta učinila a stále činí mnoho dobrého mému rodu. I pro mne bude radostí, až ji pozdravím ve svém domě. — Ale počkej, co to? (Přede dveřmi se ozve slabý sten.)

Milena: Jako by někdo zastenal. Paní Zdislavo, to je nějaký člověk.

Zdislava: Půjdu se podívat.

Milena: Teď, ve chvíli, kdy je královna snad již před branami —

Hlas poutníka (za scénou): Ach, Bože — Bože!

Zdislava: Mileno, v každém, kdo stojí ubohý a pokorný u našich dveří, čeká na nás Král všech králů. Jdu mu naproti. (Jde . . . Milena čeká.)

Poutník (v šedém poutnickém plášti vstupuje vrátkým krokem): Paní! — (Zapotácí se. — Zdislava jej zachytí, Milena jí pomůže.)

Milena: Nemocný.

Zdislava: Buď vítán! Pojď, odpočiň si!

Poutník (mdle): Jdu z daleka — Nemám již sil — —

Zdislava: Dáme ti něco, co tě posílí. Přines víno, Mileno!

Milena: Sem paní? Každou chvíli může zde býti královna.

Zdislava: Bůh je víc než všechna království světa. Nevidíš Ho zde před sebou?

Milena: Paní Zdislavo!

Zdislava: Jdi rychle!

Poutník: Bože — já — (Hlava mu klesá, Zdislava jej zachytí.)

Milena (vrací se s pohárem): Zde je víno, paní!

Zdislava: Díky! (Podává pohár poutníkovi k ústům a podpírá ho.) Potřebuje odpočinku, posily.

Milena: Kde si má odpočinout, paní? Hradní komnaty sotva stačí pro královninu družinu a jizby pro čeleď jsou přeplněny.

Zdislava: Zde je ještě místo. (Otevře závěsy, vedoucí do jejího pokoje.)

Milena: Tam? Paní, pro Boha, co chceš učiniti?

Zdislava: Svou povinnost!

Poutník (slabě a unaveně): Paní!

Zdislava: Pojď! (Odvádí poutníka do svého pokoje.)

Milena: Její milosrdenství je hluboké jak dno moře. Bojím se však . . bojím.

Zdislava (vrací se): Vše je v pořádku, Mileno!

Milena: Paní, kdo je ten poutník? Znáš jej?

Zdislava: Znám.

Milena: Kdo je to?

Zdislava: Ty nevíš? (Za scénou se ozvou hlasy, které vpadnou do Zdislavinych slov.) Bůh žehnej královně! Ať žije Kunhuta Štaufská! Královna Kunhuta!

Milena: Královna přichází!

Zdislava: Příznivkyně našeho rodu . . .

(Obě hluboce skloněny očekávají . . . Provázena Havlem, Sibylou, Marketou a dámami vchází v královské nádheře **Kunhuta Štaufská.)**

Zdislava: Královská milosti!

Havel: Má choť Zdislava z Berku pokorně pozdravuje tvou milost.

Kunhuta: Zdislava z Berku! Tys paní Zdislava, dcera mé věrné Sibyly?

Zdislava: Milosti . . .

Kunhuta: Dnes tě tedy poznávám, paní Zdislavo! Máš tvář stejně milou jako jméno. Jsem ráda hostem na tvém hradě.

Zdislava: Bůh žehnej tvým krokům na náš Lemberk, královská paní.

Milena a **Sibyla:** Žehnej Bůh!

Kunhuta: Díky za upřímné přání! Vím, že mně bude dobře u vás. Má milá Sibylo, pojď sem ke mně — a ty Zdislavo též. Chci se osvěžit přátelským hovorem.

Havel: Dovolí tvá milost, abych se podíval za tvou družinou? Rád bych se přesvědčil, je-li o vše postaráno tak, jak jsme určili. Neodpustil bych si, kdyby něco chybělo.

Kunhuta: Jsem jista, že tvé pohostinství se dobře postaralo o vše. Bude však potěšením mým rytířům, zajdeš-li mezi ně.

Havel: Velkou čest nám prokazuješ, milosti! (Ukloní se hluboce a odchází.)

Sibyla: Čest a štěstí!

Kunhuta: Paní Sibylo, štěstí je být mezi těmi, které máme rádi. Proto jsem tak ráda přijela na Lemberk. Byly to krásné dni, když jsi bývala se mnou, Sibylo z Wittelsbachu.

Sibyla: Krásné!

Marketa (úsilovně a zároveň posměšně): Její milost královna si tak často vzpomíná na tebe, paní Sibylo, že celá její družina vidí v tobě svůj vzor. Bohužel — nedostižný vzor.

Sibyla: Ale ne — to přece —

Kunhuta (vlídně): Marketa má pravdu. Sibylo, spolu jsme přijely z rodné země. Spolu jsme se učily jazyku nového domova — a společně jsme daly srdce této nové vlasti.

Sibyla! Vládneš této zemi!

Kunhuta: Sibylo, zapletla jsi po prvé mé vlasy pod korunu a vázala jsi mně svatební závoj. Na takové věci se nezapomíná.

Sibyla: Jsi tak dobrá, královno!

Kunhuta: O tvou ruku jsem se opírala, když jsem vstupovala na trůn. Myslím na svém trůně na tebe.

Sibyla: Královská milosti — drahá královno Kunhuto!

Kunhuta: Celý rod má čestné místo v mém srdci. Všem z vás chci dokázati svou zvláštní přízeň.

Zdislava: Královská milosti!

Kunhuta: Když jsi byla ještě dívkou a já si přála tvé svatby s jedním z nejvěrnějších rytířů mého manžela, krále Václava, poslala jsem ti svatební prsten. Vidím jej na tvé ruce.

Sibyla: Královský dar to byl.

Kunhuta: Dívce jsem dala prsten — své hostitelce dám něco jiného. (Ke své družině): Marketo! (Marketa přistupuje a podává královně skřínku.)

Kunhuta: Máš čisté čelo, Zdislavo — slušela by ti koruna —

Zdislava (užasle): Milosti!

Kunhuta: Wittelsbachové, rod tvé matky, rostli téměř ve stínu koruny.

Sibyla: Královno Kunhuto, příliš veliká čest.

Kunhuta: Královské koruny sice nemohu rozdávat, přece však tvé čelo ozdobím. (Vyjme čelenku.) To je pro tebe, Zdislavo!

Zdislava: Bůh zaplať tvé milosti!

Kunhuta: Sama ti čelenku připevním. (Zdislava pokleká a královna jí připíná čelenku.) Nos ji na památku mé návštěvy na Lemberku!

Kunhuta: Sluší ti to tak! (Zdislava chce líbat královně ruku, královna ji zadrží a při tom si všemne její ruky.) Zdislavo! — Co to nosíš na zápěstí?

Zdislava: Svůj nejdražší šperk, královská milosti!

Sibyla (pobouřeně): Zdislavo!

Kunhuta (ledově): Černý řetěz — — nechápu!

Zdislava: Je to řetěz z růží. Bílý, purpurový a zlatý rozkvétá každého dne v mé ruce.

Kunhuta: To je tedy — — —

Zdislava: Cesta z květů, jež spojuje stín země s jasem nekonečna. Růženec otce Dominika.

Kunhuta: Jak nadšeně mluvíš! Tvá slova se podobají světlu.

Milena: Nejen slova, královská milosti!

Zdislava: Mileno!

Kunhuta: Zdislavo, nebraň se pravdě, kterou o tobě chce říci tvá přítelkyně. Vím sama, žes matkou chudých celého kraje.

Sibyla: Každý poutník, každý žebrák zná cestu na Lemberk.

Marketa (posměšně): A hradní paní jim slouží.

Kunhuta (velitelsky): Marketo!

Zdislava: Chtěla bych víc než sloužit... Chtěla bych, aby všichni chudí, poutníci a všichni nemocní měli zde svůj domov.

Sibyla: Zdislavo — — opět taková slova!

Kunhuta (jí kyne, by nechala Zdislavu volně mluviti).

Zdislava: Bezpečný a teplý domov, kde by všichni hladoví byli nasyceni, kde by dobrý lék zahojil rány a boží slovo by naplnilo duše. Domov pro trpící a chudé bych chtěla zbudovat.

Kunhuta: Ty? Zde na Lemberku?

Zdislava: Je dosti místa v okolí našeho hradu. Dosti dřeva a kamene na stavbu.

Marketa (posměšně): Nechtěla bys snad sama pomáhat při stavbě, paní Zdislavo?

Zdislava (prostě): Ano. Chtěla bych pomáhat. A až by vyrostly zdi domova ubohých, rozkvetly by věže chrámu a bílé panny z Dominikovy řehole by naplnily chrám i dům radostným chorálem svých modliteb. To je sen mého života, královská paní!

Kunhuta: Takový sen je hoden tvé duše!

Zdislava (vnitřně ztracena ve vidění): Dům chudých, služba bolestem světa — — — Dominikovo roucho — — —

Sibyla: Zdislavo, co to slyším? Havel by ti nikdy nedovolil.

Zdislava (stále týmž tónem vidění): Je bílé jak sníh. A barvu stínů v mystických nocích má jeho závoj.

Kunhuta: Svatá běl, svatý stín... Ty bys je chtěla přijmout?

Zdislava: Korunou mého života by byly tyto svaté barvy. Královská milosti, dopomoz mně k nim, prosím tě!

Kunhuta: Já?

Zdislava: Tvé slovo je mocné a tvé přání si podrobí každé srdce.

Milena: Královská paní, pomoz — — —

Kunhuta: Paní Zdislavo, oceňuji tvé krásné nadšení. Jsi mně milá jak sestra, tvé prosbě však nemohu vyhověti.

Sibyla: Díky, královno Kunhuto!

Zdislava (bolestně): Ty mne odmítáš, královská milosti?

Kunhuta: Ano, paní Zdislavo! K Dominikovu rouchu ti nepomohu. Čelo, které jsem ozdobila vlastní čelenkou, nezahalí černý závoj nové řehole.

Zdislava (prosebně): Královská paní!

Kunhuta: Proti královské vůli chceš jít?

Marketa: Zbožná a poslušná paní Zdislavo — slyšela jsi?

Milena: Má ubohá paní!

Zdislava (mírně): Půjdu tam, kam mně ukáže Král všech království. Tajemství jeho cest je skryto v rouše dnů — vím však, že i mně se zjeví v slunci jeho moudrosti.

Kunhuta: Tím lépe pro tebe!

Havel (vběhne prudce do kamnaty. Je naplněn hněvem): Zdislavo — co jsi to učinila? Co jsi se to odvážila?

Kunhuta (přísně): Co je ti, pane Havle? Nerozumíme ti.

Havel: Prosím za odpuštění tvou královskou milost. Slyšel jsem však věc, která mne zasáhla jako blesk.

Zdislava: Co se stalo, Havle?

Havel: Ne ty mne, Zdislavo, ale já tebe se musím ptát. Kdo přišel na Lemberk tak tajně, žes jej musila ukrýt před mými zraky?

Sibyla: Pane Havle, co to říkáš?

Havel (nevšímaje si jí): Koho máš ve své komnatě, Zdislavo?

Kunhuta: Pane Havle, tvá choť je v naší společnosti a mimo tebe nikdo sem nevešel.

Havel: Královská milosti, slyšel jsem, že nějaký poutník přišel do hradu, že se dostal až sem — že jej Zdislava odvedla do své komnaty. Chci se o tom přesvědčit. (Jde k závěsům její komnaty.)

Zdislava (jej jemně zadrží): Havle — přece víš!

Marketa (jedovatě): Je možno uvěřit, že zbožná paní Zdislava skrývá ve svých komnatách cizí poutníky?

Milena: Marketo, nemluv tak, Bože — Bože!

Havel: Jak poslední služka si vedeš, Zdislavo! Jsem na posměch celému světu.

Kunhuta (pevně): Pane Havle!

Havel: Zdislavo, kdo je tam, řekni!

Zdislava: Kristus — poutník!

Sibyla: Kdo?

Milena (zdrcena úzkostí a bolestí): Ach, Bože, Bože!

Havel: Přesvědčím se.

Kunhuta: V mé přítomnosti, pane?

Havel: Nemohu jinak, královská milosti! I kdyby mne měl stihnouti tvůj hněv. — Nemohu.

Kunhuta: Dobře tedy. (Po chvíli váhání.) Jdi! Zdislava z Berku je však pod mou zvláštní ochranou.

Sibyla: Bože — Bože — strašná chvíle!

Zdislava (klidně, odevzdaně): Buď vůle Tvá!

Havel (přiskočí k závěsu, rozhrne jej — vykřikne): Bože — můj Bože! (Za závěsem se objeví v jasném světle kříž. Pod ním leží kytice květů.) Ten kříž! — — —

Sibyla: Září jasem slunce...
Milena (radostně): Bože — milosrdný Bože!
Marketa (udiveně): Zázrak — — to je zázrak!
Kunhuta: Kříž ve světle a květy ráje u jeho nohou.
Zdislava: Tajemství božích cest rozkvétá na dlani našich dnů. Radostným chorálem svého slabého lidského srdce pozdravuji Tvé nekonečné milosrdenství, Kriste — — Králi všech království!
Kunhuta: Ano — chorálem radosti. Tak jasným jak budoucí zvony tvého domu milosrdenství.
Zdislava: Na jeho oltář bych chtěla položit tyto požehnané květy, Havle!
Kunhuta: Za ni tě prosím v této světelné chvíli. Dej zbudovat dům milosrdenství. Pro všechny trpící, pro chudé, nemocné, pro zraněné a unavené. Pro radostnou službu všem bolestem světa.
Havel: Můj Bože — — Bože! (Váhá, duševní zápas jím zmítá.)
Kunhuta: Pro Krista poutníka!
Havel: Dům milosrdenství. V jasu světla, ve květech u paty kříže vidím tvou vůli, Pane! ... Dům milosrdenství sám zbuduji.
Zdislava: Můj Bože — — díky, díky!
Sibyla: Ve světlech a květech sklání se božský zázrak...
Zdislava: Pro všechny ubohé, pro bolesti světla.
Kunhuta: Světlem a květem budeš, Zdislavo!

Opona.

III. OBRAZ.

Tatáž síň jako v předešlém obraze. Šero. Chvíle před ranním svítáním. Havel na scéně, chodí po komnatě. — Zastaví se u okna a dívá se ven do šerého kraje.

Havel: Šero. — Nad celým krajem splývá závoj šera. Je dnešní noc snad bez konce?
Sibyla (vchází se svícnem v ruce. Udiveně k Havlovi): Pane Havle!
Havel: Ty zde, paní máti? Nečekal jsem.
Sibyla: Tys nečekal mne a já se nenadála, že v tuto hodinu, v rozbřesku dne najdu tě bdícího zde u okna.
Havel: Bdíme oba, paní máti. Ty i já.
Sibyla: Ano, ale —
Havel: Dnešní den je příliš velký, než abychom mohli v klidu odpočívati.
Sibyla: Je jako podivná koruna. Její síla drtí.
Havel: Je to den Zdislavin. Vynořil se z řady svých bratří, aby splnil to, po čem léta toužily pokorné sny mé ženy.

Sibyla: Den, v němž bude posvěcen Zdislavin dům milosrdenství.

Havel: V šeru za okny hledám obrysy jeho věží.

Sibyla: Budoval jsi jej. — Máš právo se těšit z dnešního dne.

Havel: Paní Sibylo, víš, co pro mne znamenají tyto zdi? Rostly před mýma očima. Každý den se hlouběji vrývaly do mého srdce. Trpěl jsem jimi jak otevřenou ranou. Probíjely mne mrakem šípů.

Sibyla: Pro Boha, pane Havle!

Havel: A přece je mám rád!

Sibyla: Tratí se v šeru. Dosud v něm spí dům bolesti i s chrámem svatého Vavřince. — — — Mně dceru a tobě ženu berou ty věže.

Havel: Buď vůle Boží a její!

Sibyla: A přece jde po srdci ta chvíle. Je temná jak dnešní noc.

Havel: Paní Sibylo, hleď — šero za okny bledne. Růžový svit východu slunce se blíží. Vidíš?

Sibyla: Ano — — snad již zvolna přichází den.

Havel: Plamen tvé svíce se chvěje na uvítanou prvnímu paprsku jitra. Bděli jsme u prahu velké chvíle, musíme ji důstojně přivítat.

Sibyla: Co však udělám se svým srdcem? Je naplněno smutkem.

Havel: Zapomeneme na smutek, paní — — — Zapomeneme i na vlastní srdce, bude-li třeba. A jeho rány proměníme v květ, určený na oltář.

Sibyla: Tak mluvíš ty, pane Havle? Nepoznávám tě.

Havel: Viděl jsem kříž v ohni světel — viděl jsem květy, jež nepatřily této zemi. Mohl bych na to někdy zapomenout?

Sibyla: A přece!

Havel: Miluji dílo, jež rostlo z mé bolesti a z mé lásky. V růžovém svitu vítězného světla buď požehnán dnešní den!

Sibyla (se smutkem, v němž se však již chvěje odevzdání): Všemi, kdo trpí!

Alžběta (za scénou): Poutníky v údolí bolesti jsme.

Zdislava (za scénou): K nejčistšímu světlu stoupáme z temného údolí.

Havel: Zdislava s někým hovoří.

Alžběta: Je šero bez konce.

Sibyla: Ten hlas. — S kým to mluví Zdislava?

Zdislava (Vchází v bílém rouše dominikánském a vede Alžbětu, oděnou černě se smutečním závojem na hlavě.)

Havel: Zdislavo — — tak časně?

Zdislava: První jitřní hodina mne volala. Vyšla jsem z hradu a u jeho bran jsem nalezla drahého hosta.

Havel (tázavě): Tato paní?

Sibyla: Můj Bože!

Alžběta: Matko!

Sibyla: Alžběto — tos ty? — V tomto šatě? — Milý Bože — tys . . .

Alžběta: Vdova. Noc, již jsem připutovala ze svého prázdného domu, byla temná. Tak temná jak příkrov rakve, kde odpočívá tělo Smila ze Žitavy.

Havel: Smil ze Žitavy zemřel? Můj přítel, odvážný Smil je mrtev! Mrtev — Bože!

Alžběta: Tři dny jsou tomu, co kámen hrobky zapadl nad jeho mrtvým srdcem.

Sibyla: Má ubohá!

Alžběta: Tři století byly ty dni... Ticho mého hradu bylo z olova a mé slzy je rozžhavily. Musila jsem odejíti.

Zdislava: A Bůh vedl tvé kroky k nám.

Alžběta: Myslíš, Zdislavo, že Bůh ví o cestách, jimiž se potácíme?

Zdislava: Jeho světlo se vznáší nad cestami našich bolestí.

Alžběta: Nevidím světla.

Sibyla: Ubohá Alžběto!

Zdislava: Má smutná sestro, pojď se mnou do domu chorých a trpících. Ve službě bolestem světa najdeš světlo svého srdce.

Alžběta: Do domu chorých a trpících? Nerozumím ti — — —

Sibyla: Přišla jsi v den slavnosti. Dnes bude posvěcen Zdislavin dům milosrdenství.

Zdislava: Z Kristových probodených dlaní ti zazáří slunce.

Alžběta: Jdi sama na svou slavnost, Zdislavo! Nebudu mísit s vašimi radostmi stíny svého smutku. Mé srdce zemřelo.

Zdislava: I pro ně přijde zázrak vzkříšení.

Alžběta: Ne!

Zdislava: Za tebe i za sebe věřím.

Milena (vběhne): Paní Zdislavo! — Paní Sibylo!

Sibyla: Co je, Mileno?

Milena: K našim hradbám se blíží vůz, provázený družinou rytířů. Jejich barvy — — —

Zdislava: Jsou barvy královské družiny.

Milena: Paní, ty víš?

Zdislava: Je s nimi královna.

Alžběta: Královna?

Sibyla: Co to znamená, Zdislavo?

Zdislava: Královna Kunhuta přijíždí na Lemberk. K mé slavnosti přijíždí... Tak, jak slíbila v den, kdy nám Pán ve světlech a květech ukázal svou vůli.

Milena: Paní, jakým viděním?

Zdislava (nevšímajíc si nikoho z nich): Blíží se, hradní brány se otvírají — píseň se chvěje ve vzduchu. (Ozve se královská fanfára.)

Milena: Zvuk rohů její družiny zní před hradbami.

Sibyla: Kunhuta Štaufská přijíždí. — Pojďte se mnou uvítat královnu! (Odchází, následována Milenou.)

Zdislava: V den posvěcení domu milosrdenství přichází královna Kunhuta na Lemberk. Bůh buď s ní i s těmi, kdo ji provázejí...

Alžběta: Zdislavo, tys viděla královnin příchod... Ty vidíš víc, než mohou vidět lidské oči.

Zdislava: Vidím jen to, co mně ukazuje Nejvyšší Láska.

Alžběta: To je?

Zdislava: Milosrdenství nad bolestmi světa.

Alžběta (pochybovačně): Ty tedy vidíš — — —

Zdislava: Světlo nad tvým srdcem.

Alžběta: Ale, Zdislavo!

Zdislava: Tiše, má drahá. Královna přichází.

Páže: Její milost, královna Kunhuta Štaufská!

(Zdislava a Alžběta se hluboce uklánějí. Kunhuta vstupuje v průvodu Havla a Sibyly. Za ní Milena a dvorní dáma vedou Marketu.)

Kunhuta: Buď zdráva, milá paní Zdislavo!

Zdislava: Královská milosti — jménem Krále vší radosti buď vítána na Lemberku!

Sibyla: Bůh ti odplať radost, kterou nám všem přinášíš!

Kunhuta: Sama jdu k vám, abych si odnesla paprsky radosti z tvého slavného dne, Zdislavo!

Zdislava: Královská milosti, tys nezapomněla.

Kunhuta: Můžeme zapomenouti na světlo, jež se zázračně dotklo naší lidské cesty?

Zdislava: Královská paní!

Kunhuta: Často jsem myslela na tvůj dům milosrdenství. Jsem zde, abych se potěšila tvým dílem. Je velké a krásné jako díla světců.

Havel: Za všechny, kteří v bolesti srůstali s tímto dílem, přijmi vroucí dík, královská milosti!

Alžběta: Bolest — na dně všeho je bolest.

Kunhuta: Kdo mluví o smutku a bolesti? Dnešního dne, kdy je svět naplněn světlem a písněmi zvonů?

Zdislava: Královská milosti, mou sestru Alžbětu zasáhla bolest. Ten, jehož milovala, zemřel.

Havel: Byl to Smil ze Žitavy. Býval v družině tvého královského chotě, milosti.

Kunhuta: Ano — vím. A chápu tvůj smutek, paní Alžběto! Máš právo hovořiti o bolesti.

Sibyla: Milosti — — — tvá dobrota k nám je tak krásná.

Kunhuta: Slova tvé dcery, paní Sibylo, mně připomněla něco, nač jsem na chvíli zapomněla. I se mnou přišla bolest na Lemberk.

Sibyla: Milý Bože — královno, ty trpíš?

Kunhuta: Ne, milá Sibylo! Já ne. Zde však je bolest, která touží po tvých slovech útěchy, Zdislavo! (Ukazuje na Marketu.)

Sibyla: Marketa, tvá dvorní dáma?

Zdislava: Marketo, můj milý hosti, buď vítána! Jsem tak ráda, že tě vidím v dnešní den.

Marketa: Já však nevidím tvé tváře, paní Zdislavo! (Bolestně.) Nemohu vidět.

Zdislava: Marketo, tvé oči.

Marketa: Jsou slepé, jak dno propasti. Ve stínu žiji.

Sibyla: Ubohá Marketo!

Zdislava: Má milá!

Marketa: Jako blesk přišla ta rána. Nemohu o tom mluviti — nemohu . . .

Kunhuta: Sama vám o tom povím. Bylo to na podzim minulého roku. Den byl jak protkán zlatem — široká hradba lesů lákala.

Marketa: Den ze zlata. — Poslední den, jehož lesk viděly mé ubohé oči.

Kunhuta: Vyjela jsem na lov. Celá družina mne provázela. Marketa byla první mezi mými dámami.

Marketa: Byla to má poslední krásná jízda.

Kunhuta: Sledovala jsem dráhu svého sokola. V závratné modré výšce dostihl svou kořist. Jela jsem tryskem, daleko před svou družinou, jen Marketa mne následovala. Úzkou stezkou mezi stromy jsme letěly k malé mýtině, kam se snášel můj sokol.

Havel: A nyní se přihodilo neštěstí.

Kunhuta: Větev stromu, jejž jsme míjely, šlehla Marketina koně přímo do chřípí. Poděsil se . . . Jediný obrovský skok — a Marketa vyletěla ze sedla hlavou na peň stromu.

Milena: Ach, Bože!

Kunhuta: Vzkřísili jsme ji sice, její rány se po delší době zahojily — od té doby však nevidí.

Marketa: Světla a barvy světa pro mne zemřely.

Zdislava: V duši ti září a kvetou a jsou krásnější než ty, jež vidíme kolem sebe.

Marketa: Ne, paní Zdislavo! Nenaučila jsem se viděti očima své duše a má temnota je chudá a sedraná. Přece však jsem si zapamatovala jediné. A proto jsem přišla k tobě, paní!

Zdislava: Ke mně?

Marketa: Jediné světlo proniká mou bezednou noc. Je to světlo onoho dne, kdy zázračný kříž zaplanul nad naší zlou slabostí, naší studenou nevírou a nad tvým něžným milosrdenstvím.

Zdislava: Má drahá — nade všemi slabostmi a bolestmi hoří plamen ne lidského, ale božího milosrdenství.

Marketa: Tehdy jsem málo věřila, tehdy bylo mé srdce chladnější než kameny hradních zdí. Dnes jsem za ním přišla — bolestná poutnice temnotami.

Zdislava: Ne, nejdeš temnem. Božím světlem jsi přišla k nám.

Marketa: Nerozumím ti, paní.

Zdislava: Kristus poutník, Kristus zraněný přišel s tebou do mého domu. — Líbám tvé oči, jichž se dotkla sestra bolest. (Líbá ji.)

Marketa (užasle): Zdislavo, to světlo, o němž jsi mluvila — — — ach, Bože, světlo — světlo — — —

Kunhuta: Co je ti, Marketo?

Marketa (pohnutě): Světlo se chvěje v mých očích. Královno Kunhuto — já vidím — — —

Kunhuta: Vidíš?

Alžběta (přiběhne k Marketě): Marketo — opravdu — ty vidíš?

Marketa: Vidím tváře vás všech, vidím třpyt oblohy za oknem, tvé bílé roucho, Zdislavo!

Zdislava: Jas Božího milosrdenství uzdravil tvou bolest.

Marketa (radostně): Slunce září nad světem a mé oči vidí kroky dne.

Kunhuta: Je slavný ten den.

Sibyla: Náš smutek zmizel.

Alžběta: Nové slunce se dotýká našeho srdce.

Kunhuta: A září nad cestou, po níž jdeš do bílých zdí Dominikova kláštera.

Sibyla: Opouštíš nás — to bolí, Zdislavo!

Havel: Slunce plane nad našimi ranami.

Alžběta: Ve svaté samotě svého kláštera vzpomeň i na smutek našich opuštěných srdcí, sestro Zdislavo!

Marketa: Dej mně jít s tebou, tvou cestou milosrdenství!

Zdislava: Marketo, celý život je pout za milosrdenstvím. Já však neodcházím do samoty!

Havel: Ty půjdeš —

Zdislava: Vedle tebe, tak, jak jsem šla od chvíle, kdy jsi mně navlékl svatební prsten.

Havel (v pohnutí radostně): Má Zdislavo!

Zdislava: Spolu jsme budovali dům milosrdenství, spolu dojdeme ke světlu, kde se každá bolest mění v keř královských růží.

Sibyla: Díky Bohu — za nás za všechny díky!

Kunhuta: Máš však Dominikovo roucho a řeholní závoj. A tvůj klášter?

Zdislava: Královno Kunhuto, bolesti světa jsou mým klášterem. Jen pro největší svátky své radostné služby nesu roucho, jež mně podala blahoslavená ruka otce Česlava.

Milena: Dnes je veliký svátek.

Alžběta: Nás všech.

Marketa: Které jsi uzdravila.

Zdislava: Svátek božího milosrdenství. (Za scénou zazní zvony.)

Kunhuta: Svátek... Zvony... slunce... radost.

Zdislava: Zvony — čistá radost nového chrámu. Posvátná píseň na křídlech ze stříbra.

Milena: Zvony — boží hlasatelé.

Zdislava: Plamen radosti hoří nad krajem a věčná píseň zní z hloubky dálek.

Kunhuta: Požehnání Boží je v tvé písni.

(Všichni poklekají, Zdislava jedině stojí vzpřímena a Kunhuta se kloní.)

Zdislava: Uprostřed světa, v příboji jeho vln svým ohněm lásky nás zapal, Bože — Synu!

Alžběta
Havel
Sibyla } (všichni vroucně): Naše srdce zapal — Bože!

Zdislava: Pro všechny ubohé, pro všechny rány těla i duše, pro všechny bloudící v bolestném temnu.

Kunhuta: V příboji světa nás svou cestou veď — za Králem lásky.

Marketa: Plamen jeho milosrdenství — jsi — Zdislavo z Berku!

Opona.

KONEC.